

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Шамота Олександр Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ПАРТНЕРСТВ В УКРАЇНІ:
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ. 118

Боярчук Михайло Вікторович

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ПРО СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ. 121

Вовчок Руслан Володимирович

ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКА ТА ВИКОНАВЦЯ У ДОГОВОРАХ ПРО НАДАННЯ
ІТ-ПОСЛУГ. 126

Гнатенко Сергій Сергійович

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ. 129

Гнатюк Дмитро Володимирович

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ. 134

Коваленко Сергій Олегович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. 138

Новиченко Михайло Юрійович

ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ ЯК КАТЕГОРІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ОНТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ. 143

Романовський Денис Сергійович

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА МАЙНОВІ ПРАВА ЛЮДЕЙ
ПОХИЛОГО ВІКУ. 145

Стрілець Михайло Ігорович

СПОСОБИ ТА МЕХАНІЗМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СТОРІН В УМОВАХ ІНТЕРНЕТ-
СЕРЕДОВИЩА: ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР. 148

Тітова Аліна Олексіївна

КОНЦЕПЦІЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАНІПУЛЯЦІЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ. 150

Шипков Єгор Олексійович

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ. 154

Якушев Станіслав Ігорович

КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (НА
ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ). 156

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юрїївна

РОЗПОДІЛ СУДОВИХ ВИТРАТ МІЖ СТОРОНАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ США. 160

Андронов Ігор Володимирович

ФОРМУЛЮВАННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ ТА ЇХ ОЦІНКА СУДОМ. 163

Волкова Наталія Василівна

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ЗАКОННИХ ПРЕДСТАВНИКІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ ТА
НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ. 165

Бут Ілля Олександрович

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ВІДПОВІДАЧА У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ
ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ. 169

Дрогозюк Крістіна Борисівна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ. 173

Ліопол Інна Михайлівна

АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У СВІТЛІ
СТАНДАРТІВ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ. 177

правових норм породжує правову невизначеність, а також породжує сприятливі для правопорушників умови.

Список використаних джерел:

1. Панченко С. В. Поняття захисту цивільних прав учасників зобов'язань. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 51. URL: https://clj.nuoua.od.ua/archive/51/51_2023.pdf
2. Винокуров В. В. Право на захист: особливості національного досвіду. *Науковий вісник УжНУ*. 2025. Серія: Право. Вип. 88(1). С. 38-45. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.5>
3. Постанова Верховного суду України від 07.12.2017 року по справі № 802/158/17-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71031539>
4. Резніченко Л. В. Право на захист як складова суб'єктивного цивільного права споживача освітніх послуг. *Форум права*. 2016. Вип. 2. С. 162-167. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/44f2c38f-7de9-492a-a16c-2d3b4ee2a06f>
5. Фасій Б. В. Здійснення права на захист і розсуд особи. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 51. С. 19-23. URL: <https://doi.org/10.32782/chc.v051.2023.3>
6. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України: підручник. Київ: Видавництво «Істина», 2007. 816 с. URL: <https://uport.inf.ua/zagalni-polojennya-pro-zahist-tsilvilnih-prav.html>
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 за № 435-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Ключові слова: цивільне право, цивільні правовідносини, цивільне законодавство, об'єкти цивільних прав, віртуальні активи, цифрові об'єкти, інформаційні технології

Key words: civil law, civil legal relations, civil legislation, objects of civil rights, virtual assets, digital objects, information technologies

Якушев Станіслав Ігорович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри приватного права*

КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (НА ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)

Актуальність дослідження компенсації моральної шкоди в контексті міжнародного права зумовлена низкою чинників, між якими проблема її відшкодування в умовах збройної агресії та європейська інтеграція, що вимагає гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами (*acquis communautaire*) у цій сфері, для України наразі є найважливішими. Метою цієї публікації є дослідження деяких правових позицій Суду Європейського Суду

щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди у таких сферах правовідносин, як повітряні перевезення, туристичні послуги, захист даних.

У європейському праві поняття «моральна шкода» є частиною інституту компенсації моральної шкоди, який має цивільно-правовий характер, і водночас існує на рівні інших галузей права, що дозволяє розглядати його, на думку Р. Басенка, Х. Аватесяна та Д. Стрілка, як міжгалузевий інститут, що, своєю чергою, призводить до неоднозначності її визначення у різних нормативних актах [1, с. 8]. *Acquis communautaire* розширює врегулювання кола питань щодо заподіяння моральної шкоди та компенсації відповідних немайнових втрат, що може мати місце як у сфері договірних, так і деліктних правовідносин. Поширеними її проявами є, зокрема, психологічний стрес та фізичний біль після нещасного випадку, дискримінація в договірному праві за ознакою раси, етнічного походження або статі, дискримінація в трудових відносинах, порушення особистих прав через поширення неправдивих заяв у ЗМІ, порушення прав інтелектуальної власності, захисту даних тощо.

На додаток до антидискримінаційних норм, право ЄС передбачає право на відшкодування нематеріальної шкоди за невиконання договорів на туристичні послуги, договори перевезення та ін. Наприклад, Директива 2015/2302 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2015 року про пакетні туристичні поїздки та пов'язані з ними туристичні послуги (попередньою була Директива 90/314), зобов'язує держави-члени забезпечити компенсацію споживачу за шкоду, між іншим й нематеріальну, заподіяну невиконанням або неналежним виконанням таких договорів (ст.14) [2].

Щодо питань компенсації моральної шкоди у при затриманнях рейсів, заслуговує на увагу Регламент ЄС №261/2004, та рішення Суду ЄС від 13 жовтня 2010 року. У ньому, між іншим, зазначається, що «поняття «додаткова компенсація», згадане у ст.12 вищезазначеного Регламенту, слід тлумачити як таке, що дозволяє національному суду присуджувати відповідно до умов, встановлених Конвенцією про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень або національним законодавством, компенсацію за шкоду, включаючи моральну шкоду, за порушення договору повітряних перевезень, що відображено у Рішенні Суду ЄС у справі «Simone Leitner v TUI Deutschland GmbH & Co. KG» [3]. У Рішенні Суду ЄС від 6 травня 2010 року щодо втрати багажу, міститься відсилання до поняття «шкода», покладеного в основу ст. 22(2) Монреальської конвенції про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень, яка встановлює межу відповідальності авіаперевізника за шкоду, заподіяну, зокрема, внаслідок втрати багажу, як матеріальну, так і моральну» [4].

Заслуговує на увагу розгляд практики Суду ЄС з питань нематеріальної шкоди відповідно до Загального регламенту ЄС про захист даних (GDPR (General Data Protection Regulation,)), яка розширюється, уточнюючи, тим самим, положення його ст. 82 з питань вимог для пред'явлення позову про відшкодування моральної шкоди.

Так, до рішення Суду ЄС від 25 січня 2024 року (справа C-687/21) [5] поняття нематеріальної шкоди визначалося дуже широко, що призвело до розмивання меж між порушенням GDPR і фактичною шкодою, тому простий опис абстрактних побоювань і тривог щодо незаконного використання даних часто було достатнім для пред'явлення вимоги про компенсацію. Суд встановив, що суто гіпотетичний ризик неправомірного використання даних з боку неавторизованої третьої сторони не може бути підставою для компенсації, і провів розмежування між порушенням GDPR та визначенням розміру шкоди, отже, тяжкість і серйозність порушення GDPR не є критерієм визначення розміру шкоди. У цьому рішенні також подано чітке розрізнення функцій штрафу (ст. 83 GDPR), що виступає в ролі санкції, та компенсації нематеріальної шкоди (ст. 82(1) GDPR), та зазначено, що штраф виконує каральну функцію, а компенсація шкоди суто компенсаційну функцію.

Суттєві уточнення щодо компенсації нематеріальної шкоди у сфері захисту містяться у рішенні Суду ЄС від 4 вересня 2025 року [6]. Його новели полягають у: встановленні автономного та широкого поняття нематеріальної шкоди відповідно до ст.82 GDPR, незалежного від національного законодавства; більш чіткому розмежуванні компенсації та санкцій; скасуванні мінімального порогу тяжкості (*de minimis*) шкоди, що означає, що навіть проста втрата контролю над своїми даними є такою, що підлягає компенсації; покладанні доведення причинно-наслідкового зв'язку між порушенням та заподіяною моральною шкодою або втратою контролю на позивача.

Отже, Суд ЄС неодноразово розглядав визначення поняття нематеріальної шкоди, право на компенсацію за моральну шкоду у сфері захисту даних, питання доказування тощо. Його рішення останніх років уточнили поняття моральної шкоди, удосконалили критерії оцінки прийнятності та розміру компенсації за порушення захисту даних, наголосили на відмінності функцій штрафів та компенсації та ін., що сприятиме забезпеченню високого рівня захисту даних на всій території Європейського Союзу шляхом запобігання розбіжностям у тлумаченні, які могли б послабити право на компенсацію.

Список використаних джерел:

1. Basenko R., Avanesian H., Strilko D. Institute of compensation for moral damage: international legal experience and legislative innovations. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2022. № 1. P. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2022.1.01>
2. Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on package travel and linked travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/2302/oj/eng>
3. Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 12 March 2002. *Simone Leitner v TUI Deutschland GmbH & Co. KG*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62000CJ0168>

4. Air Passenger Rights – European Case Law. URL: <https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-03/2022-summary-of-the-most-relevant-cjeu-judgements.pdf>

5. Judgment of the Court (Third Chamber) of 25 January 2024 (Case C-687/21). URL: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&text=&docid=282062&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&o=>

6. Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 4 September 2025. IP v Quirin Privatbank AG (Case C-655/23). URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%22C-655%2F23%22&publishedId=C-655%2F23

Ключові слова: компенсація шкоди, моральна шкода, немайнова шкода, судова практика, Суд Європейського Суду.

Key words: compensation for damage, moral damage, non-property damage, case law, Court of Justice of the European Union.